

Asia: VN/17877/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi EU:n metsäkatoasetuksen velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista

Lausunnonantajan lausunto

Toimivaltaisen viranomaisen (Ruokavirasto) nimeäminen (2 §)

Toimivaltaisen viranomaisen nimeämisessä on syytä varmistaa, että ruokaviraston resurssit riittävät ja mahdollistavat valvonnan.

Valvonta ja tarkastukset (4-13 §)

HE luonnoksen perusteella seuraamukset puutavaralakiin verrattuna ovat tiukentuneet siten, että puutavaralaissa olevaa kehotusta ei ole otettu mukaan nyt metsäkatoa koskevaan lakiin.

Puutavaralaki:

8 §

Kehotuksen antaminen

Jos asianmukaisen huolellisuuden järjestelmää koskevan veloitteen noudattamisen valvonnassa tai muuten havaitaan puutteita mainitun veloitteen noudattamisessa, Ruokaviraston on annettava toimijalle kirjallinen kehoitus puutteiden korjaamiseksi tai virheellisen menettelyn lopettamiseksi sekä asetettava määräaika, jonka kuluessa näin on meneteltävä. Sama koskee puutavaran ja puutuotteiden jäljitettävyyttä koskevan veloitteen noudattamisen valvontaa.

Nyt ehdotuksen perusteella viranomainen antaa suoraan korjausmääräyksen ja tätä perustellaan sillä, että kehotuksen antaminen on työläs esivaihe (HE s. 63 16 § korjausmääräys). Kehotuksen antamisen jättäminen metsäkatolakiin puoltaa kuitenkin se, että metsäkatoasetus tulee voimaan huomattavan nopealla aikataululla ja sen soveltamisessa on selkeästi paljon tulkinnanvaraisuutta eikä ohjeistusta Komissiolta ole ollut ajoissa saatavilla. Kehotus ensimmäisenä portaana todennäköisesti lisäisi paremmin keskustelua yritysten ja viranomaisten välillä, mikäli puutteita havaittaisiin ja kehotuksen tarpeellisuutta voisi sitten erikseen arvioida uudestaan samalla, kun Komissio arvioi metsäkatoasetuksen toimivuutta.

Yleisesti ottaen olisi hyvä, mikäli lainsäätäjät pyrkisi ottamaan huomioon juuri sen epävarmuuden, minkä lain nopea voimaantulo ja vaillinaiset Komission ohjeistukset teollisuudelle aiheuttavat. Paras ratkaisu asiaan olisi siirtymäajan lisääminen lakiin ja/tai sen seuraamussäännöksiin.

--

Kansallisen lakiehdotuksen ja EU-direktiivin välillä on ristiriita liittyen tarkastusmääriin:

Direktiivin mukaan tarkastusmäärä viittaa tuotantomaiden riskiin, kun taas kansallisessa lakiehdotuksessa se perustuu jäsenmaan riskiin. Eli, jos ostamme Suomeen lain piiriin kuuluvia tuotteita maista, joissa on suuri metsäkadon riski, perustuuko vaadittujen tarkastusten määrä ko. maiden riskiluokitukseen vai Suomen riskiluokitukseen.

Direktiivi Art. 16 kohta 8 (sekä 9, 10). Kunkin jäsenvaltion on varmistettava, että sen toimivaltaisten viranomaisten tämän artiklan 1 kohdan nojalla tekemät vuotuiset tarkastukset kattavat vähintään kolme prosenttia toimijoista, jotka saattavat markkinoille, asettavat saataville markkinoilla tai vievät asianomaisia tuotteita, jotka sisältävät sellaisia asianomaisia hyödykkeitä tai jotka on valmistettu käyttäen sellaisia asianomaisia hyödykkeitä, jotka on tuotettu sellaisessa tuotantomaassa tai sellaisissa tuotantomaan osissa, jotka on luokiteltu riskiltään keskimääräisiksi 29 artiklan mukaisesti.

Kansallinen lakiehdotus Art. 9: ”Tarkastusmäärä riippuu metsäkatoasetuksen 16 artiklan mukaan siitä, mihin riskiluokkaan komissio jäsenmaan määrittää”

Perustellut huolenaiheet (14 §)

-

Hallinnolliset seuraamukset (15-19 §)

Art. 18 § Hävittämismääräys – Tuotteen määrääminen hävitettäväksi ei millään tavalla poistaisi sen valmistamisesta aiheutunutta ympäristöhaittaa vaan pikemminkin lisäisi ympäristökuormaa ruokahävikin muodossa. On syytä arvioida, onko hävittäminen hallinnollisena seuraamuksena tarkoituksenmukainen huomioiden, että tuotteet eivät aiheuta elintarviketurvallisuushaittaa ja direktiivi mainitsee mahdollisuutena myös tuotteen lahjoittamisen hyväntekeväisyyteen tai yleisen edun mukaisiin tarkoituksiin.

Rikkomusmaksu ja hallinnollinen seuraamusmaksu (20-24 §)

-

Määräaikainen sulkeminen hankintojen ja julkisen rahoituksen ulkopuolelle (25 §)

-

Erinäiset säännökset ja voimaantulo (26-31 §)

Metsäkatoasetuksen nopea voimaantulo aiheuttaa merkittävän liiketoiminnallisen riskin suomalaisille yrityksille. Kansallisen lain voimaantuloa tulisi tästä syystä lykätä siten, että laki astuisi

voimaan siirtymäajan jälkeen tai ainakin niin, että mahdolliset rikkomusmaksut, hallinnolliset seuraamukset, hallinnolliset seuraamusmaksut ja mahdollinen sulkeminen julkisten hankintojen ulkopuolelle astuisivat voimaan aikaisintaan vasta 1.1.2027 jälkeen, kun yritysten globaaleilla toimitusketjuilla on todellinen mahdollisuus saattaa toiminta asetuksen edellyttämälle tasolle. Nykyinen nopea aikataulu aiheuttaa pahimmillaan myös merkittävää ruokahävikkiä.

Fazer on ollut mukana FDF-GS1 projektissa, jossa yritykset ovat pyrkineet aidosti löytämään ratkaisuja lain vaatimiin muutoksiin. Ohjeistus ja tulkinnat EU Komissiolta ovat kuitenkin viipyneet ja asetuksen nopea voimaantulo ei anna yrityksille realistista mahdollisuutta ehtiä valmistautumaan ajoissa asetuksen vaatimuksiin. Projektissa todettiin, että tietojärjestelmämuutosten läpivienti vaatii yrityksiltä 18kk.

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

Hallituksen esityksen perustelut:

Hallituksen esityksen perusteluita tulisi täsmentää kohdan 3.4.1 osalta siten, että metsäkatoasetuksen liitteessä II mainitut tiedot muodostavat osan DD-vakuutusta ja ainoastaan DD-numeroa koskeva tieto liikkuu tietojärjestelmissä toimijoiden ja toimitusketjun välillä. DD-vakuutus itsessään osoittaa jo, että mainitut tiedot liikkuvat toimijoiden välillä.

Yrityksille on tärkeää varmistaa kilpailulainsäädännön ja liikesalaisuuksien turvaaminen. Kansallinen lakiehdotus on tältä osin epäselvä ja tulkitsee tiukimmalla mahdollisella tavalla esimerkiksi isojen kauppaa tekevien yritysten velvollisuuksia, vaikka koko lain pohjana on huolellisuusvelvoite ja EU:n ylläpitämä Traces alusta, johon tuottavat yritykset kirjaavat eräkohtaiset tiedot ja antavat vakuudet.

Lain vaatimukset lisäävät yritysten hallinnollisia velvoitteita, mikä tarkoittaa investointeja tietojärjestelmiin ja toimintatavan muutoksia, jotka vaativat henkilöresursseja. Yritykset joutuvat käyttämään rahaa hallintoon, joka voi olla pois muusta vastuullisuuden parantamisesta.

Muita huomioita

-

Anttila Heli
Fazer